

УДК [342.8:340.132.2](352.07)

Дмитришин А.Д.
Харківський національний
університет імені В.Н. Каразіна

ВИБОРИ ТА АДМІНІСТРАТИВНИЙ РЕСУРС: ДОСВІД НАУКОВОЇ ПОЛІТИКО-ПРАВОВОЇ ЕКСПЕРТИЗИ

Основний зміст статті становить Заключення виконаної за поданням прокуратури політико-правової експертної оцінки матеріалів досудового слідства. Її призначення – служити доказом у процесі встановлення об’єктивної істини у кримінальній справі, порушеної за фактом зловживання службовими особами райдержадміністрації під час проведення виборів Президента України.

Ключові слова: статус експерта, політико-правова експертиза, змістовна частина, висновок експерта, контент-аналіз

ВЫБОРЫ И АДМИНИСТРАТИВНЫЙ РЕСУРС: ОПЫТ НАУЧНОЙ И ПОЛИТИКО-ПРАВОВОЙ ЭКСПЕРТИЗЫ

Основное содержание составляет Заключение выполненной по представлению прокуратуры политико-правовой экспертизы оценки материалов досудебного следствия. Ее назначение – служить доказательством в процессе установления объективной истины в уголовном деле, возбужденном по факту злоупотребления служебным положением райгосадминистрации во время проведения выборов Президента Украины.

Ключевые слова: статус эксперта, политико-правовая экспертиза, содержательная часть, вывод эксперта, контент-анализ

ELECTIONS AND ADMINISTRATIVE RESOURCE: AN EXPERIENCE OF SCIENTIFIC AND LAW-POLITICAL EXPERTISE

The main contents of article are resolution of the made on request of public prosecutor's office expertise of pre-legal inquest materials. Its main task to be an argument in the process of establishing the issue in criminal affair, bring a suit on abuse by district administration officials during elections of Ukrainian President.

Key words: expert status, law-political expertise, main contents, expert's decision, content-analysis

© Дмитришин А.Д., 2013.

Як відомо, у 2015 році передбачаються президентські вибори. У зв'язку з цим набуває особливої актуальності проблема профілактики використання адміністратив-

ного ресурсу. Тобто актуалізується висвітлення з точки зору політичної науки досвіду виборчих змагань 2004 року. Отже, завданням статті є аналіз певних політтехнологій, зокрема, звернень до вищих посадових осіб

держави та дій органів влади під час президентських виборів.

Експертиза (від. лат. *expertus* – досвідчений) – одна із форм використання досягнень науки, техніки, мистецтва і т.п. для дослідження матеріальних об'єктів, документів, явищ і процесів, що містять інформацію про обставини справи. Залежно від того, на якій галузі знань базується дослідження, розрізняють біологічну, хімічну, фінансово-економічну тощо експертизи. Однією з різновидів експертизи є судова, яка характеризується ознаками, описаними у процесуальному законі.

Використання у виборчому процесі адмінресурсу, поєданого з професійно підготовленими політологічними технологіями (що здатне суттєво вплинути на його кінцевий результат), обумовило запит на особливий вид судової експертизи – політико-правової. Проведення такої експертизи – складна та відповідальна справа, яка передбачає дотримання певних правил, послідовності процедур і умов. Завершеність експертного дослідження набуває форми Заключення наукової політико-правової оцінки відповідного факту.

Експертне заключення складається з логічно пов'язаних між собою частин: 1) обставин справи (змістовна частина), 2) запитань, які поставлені перед експертом прокурором (слідчим) з приводу наданих матеріалів, 3) докладного опису проведених експертом досліджень, обґрунтованих відповідей на запитання, поставлених прокурором (слідчим) та зроблених на їхній основі попередніх та підсумкового висновків.

1. Обставини справи (змістовна частина). Прокуратурою встановлено факт – на засіданні райдержадміністрації, що відбулося за три дні до повторного другого туру виборів Президента України, її посадовими особами було роздано підлеглим серії (по шість) Звернень до керівників держави з метою подальшого збору підписів виборців. Дії цих посадових осіб суперечили засадничим вимогам п.2 статті 11 Закону про вибори Президента України – законності та заборони втручання будь-якого у виборчий процес, рівності всіх кандидатів на пост Президента та неупередженості органів виконавчої влади, місцевого самоврядування, підприємств, закладів, установ та організацій, їх керівників, інших посадових і службових осіб до кандидатів на пост Президента України. Оскільки у діях посадових осіб райдержадміністрації місти-

лися ознаки злочину „зловживання владою або службовим становищем”, передбаченого п.1 ст. 364 Кримінального кодексу України, прокуратурою було порушено карну справу і проводилось досудове слідство.

2. У процесі попереднього слідства виникла потреба в експертному дослідженні певних матеріалів (документів) і розв'язанні трьох питань: а) надання політико-правової оцінки змісту Звернень до найвищих посадових осіб держави та його впливу на політичну поведінку виборця – підписанта цих Звернень; б) визначення характерних особливостей політичної обстановки, яка склалася напередодні виборів Президента України як основи аналітичного висновку; в) дослідження та надання відповіді на користь та в підтримку якого із кандидатів у Президенти України виготовлені дані Звернення.

Для вирішення поставлених запитань прокурор звернувся з відповідним поданням до керівництв найбільш авторитетних вишів регіону – Юридичної академії ім. Я. Мудрого, а згодом і до Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна доручити науковцям очолюваних ними закладів вивчення згаданих вище матеріалів (Звернень). Подання базувалося на переконанні, що науковці юридичного та політологічного профілів здатні виконати доручення, бо будь-яка експертиза (політико-правова не виняток) не може бути нічим іншим, як одним із виявів досягнень сучасної вузівської науки, за змістом і формою відповідати критеріям, визначеним у кримінально-процесуальному законі і, таким чином, стати доказом для встановлення об'єктивної істини у розслідуванні справи. У цьому ж таки Законі є норма, що передбачає, що навіть експерт-професіонал (тобто особа, що відповідає вимогам Закону „Про судову експертизу України” і внесена до Державного реєстру, атестованих судових експертів) може відмовитись від проведення ним експертизи через відсутність у нього необхідних знань. А чи міг Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна в особі його керівників, щоб уникнути можливих ризиків, відхилити подання прокурора посиланням на такий аргумент? Проректор університету прийняв подання і доручив кафедрі політології його виконати. Наукова – політико-правова експертиза була здійснена у визначений термін і з якістю, за яку її виконавець (автор статті) ніс особисту, передбачену законом відповідальність. Виконана робота набула статусу офіційного

документу університету і направлена канцелярією адресату.

3. Опис проведених досліджень, обґрунтування відповідей на поставлені прокурором (слідчим) питання. Висновок.

1. Дослідженню було піддано:

1) звернення до Генерального Прокурора України С.М. Піскуна;

2) звернення до Президента України Л.Д. Кучми;

3) звернення до суддів Верховного Суду України;

4) звернення до Голови Верховної Ради України В. Литвина;

5) звернення до Уповноваженого Верховної Ради з прав людини Н. Карпачової;

б) заява до Конституційного Суду України.

2. Систематизовано і проаналізовано офіційні документи, заяви, інтерв'ю, виступи політичних лідерів, у яких відображено особливості політичної обстановки виборчої кампанії, і які мають безпосереднє відношення до вирішення поставленого завдання.

3. Здійснено порівняльний аналіз викладених у „Зверненнях” позицій і суті вимог з позиціями кандидатів у Президенти України напередодні переголосування другого туру президентських виборів. Зроблено попередні та підсумковий висновки.

1. Загальна характеристика документів (форма і зміст).

– Усі (без виключення) Звернення не мають вихідних даних, є анонімними, їх дійсними авторами можуть бути високопрофесійні юристи-спеціалісти в галузі конституційного права;

– Звернення носять стандартизований, загальний характер, не містять жодного факту, який би свідчив про зв'язок з конкретним населенням пунктом;

– універсальність документів запрограмована для збору підписів громадян у будь-якому регіоні України;

– у змістовному відношенні названі Звернення по суті збігаються, відрізняються редакційно лише залежно від компетенції адресату;

– адресовано Звернення вищим посадовим особам країни (дії яких, як правило, критикуються), але розраховані ці документи на негативну реакцію саме виборців – можливих підписантів, ширше – мобілізацію громадської думки і наступних дій;

– Звернення внутрішньо побудовані так, що вони не можуть стати предметом розгляду у

відповідних інстанціях і мати жодних юридичних наслідків;

– основоположна теза всіх Звернень – принципова незгода з Рішеннями Верховного Суду України, якими визнано незаконними дії ЦВК по встановленню результатів повторного голосування з виборів Президента України і призначення нового повторного голосування, а також з прийнятим Верховною Радою „Законом України про особливості застосування Закону про вибори Президента України при повторному голосуванні 26 грудня 2004 р.”, оскільки реалізація цих нормативних актів порушила виборчі права народу – у першому випадку, гіпотетично може порушити виборчі права окремих категорій громадян – у другому випадку.

При цьому свою критику дій Верховного Суду і Верховної Ради автори Звернень супроводжуються такими епітетами, як „наруга над конституційними принципами правосуддя”, „зрада народними депутатами свого народу” тощо.

Звертає на себе увагу деталь – неповнота комплекту документів – відсутність за № 7 Звернення до Міністра юстиції О. Лавриновича. Пояснення – не в випадковому недогляді юристів-професіоналів, а в позиції Міністерства, яка не вписується в створену авторами Звернень схему.

2. Характерні риси політичної обстановки передня виборів Президента України (в документах і матеріалах):

– із інтерв'ю Глави Адміністрації Президента України В. Медведчука:

„Висунення кандидатом у Президенти є продовження того процесу, в результаті якого В. Янукович став Прем'єр-міністром... Природно, я впевнений, що Янукович продовжить справу Леоніда Кучми. Другого йому не дано”. На запитання журналіста: „Чого Ви чекаєте від Ющенка, якщо він стане Президентом?” – В. Медведчук відповів: „Не стане” [цит. за: 1];

– із Заяви Комітету Верховної Ради з питань прав людини, національних меншин і міжнародних відносин щодо дотримання прав людини під час виборчої кампанії: перебіг виборчої кампанії, особливо на завершальній її стадії, викликає з а н е п о – к о є н н я членів комітету;

чітко проявилась тенденція до згортання конституційних прав громадян. Зокрема право на проведення масових Зборів, право на доступ до інформації, а також випадки переслідувань осіб через їхні політичні

переконання. *Арешти студентів, виключення з вузів агітаторів за опозиційного кандидата, несанкціоновані обшуки, побиття та викрадення активістів виборчих штабів – усе це хроніка нинішньої виборчої кампанії.* Право на вільне волевиявлення сьогодні під загрозою. Правоохоронні органи виявили політичну заангажованість і зайняли *упереджену позицію щодо представників опозиції.* Мовчить ЦВК, не сказав свого слова на захист прав громадян і Президент України як гарант Конституції [2];

– із **офіційного повідомлення ЦВК** про підсумки першого туру виборів Президента України: із 24 претендентів набрали голосів: В. Ющенко – 39,87%, В. Янукович – 39,32%, О. Мороз – 5,81%, П. Симоненко – 4,97%, Н. Вітренко – 1,5%, інші – менше 1% [3];
– *штаб В. Ющенка* приступив до співробітництва зі штабами *О. Мороза, А. Кінаха та Л. Черновецького.* Підтримка їхнім електоратом (особливо О. Мороза з його майже 6 %) зміцнювала позиції В. Ющенка на лідерство і в другому турі президентських змагань. *П. Симоненко* закликав своїх прихильників *не підтримувати жодного з двох кандидатів у наступному турі виборів* [4; 5];

– із **Заяви Голови Верховної Ради України:**
Україна підійшла до гранично важливого рубежу – другого туру виборів Президента. Ціна 21 листопада 2004 року величезна і всеосяжна. Суспільна напруга, пов’язана з виборами, увага до них міжнародної спільноти – безпрецедентні. Перший етап президентської кампанії нав’язує тезу про розмежування суспільства за лінією „влада – народ”. Сьогодні маємо розсварену країну. *Причини* не зводяться до *недосконалості Закону про вибори Президента. Маніпулювання виборчими списками, відкритими посвідченнями, голосування однією особою кілька разів або за кількох виборців, примушування людей голосувати за того чи іншого кандидата, блокування роботи виборчих комісій* – все це відбувається заради бажаного для когось результату. В. Литвин закликав співгромадян вільно, усвідомлено і без страху скористатися своїм конституційним правом, підкресливши, що тільки вони своєю позицією і голосами *унеможливають* у наших реаліях

сумнозвісний вираз *„не важливо, як голосують – важливо, яким чином підраховують”.* Україна має право на такого Президента, якого визнаватиме власний народ і поважатиме світ [6];

– із **офіційного повідомлення ЦВК** про підсумки другого туру виборів Президента України:

В. Янукович – 49,42%,

В. Ющенко – 46,7,

Ні за кого – 2,28% [7];

– інформація ЦВК викликала суспільний резонанс:

третина (150) народних депутатів Верховної Ради ініціювала позачергове скликання засідання Верховної Ради і розгляд питання про недовіру ЦВК;

– прихильники В. Ющенка вийшли на майдан Незалежності,

– виник громадський рух опору,

– створено Комітет з організації наметових містечок у містах [8];

– із **Постанови Верховної Ради України** „Про політичну кризу у державі, що виникла у зв’язку з виборами Президента”:

Верхова Рада, дбаючи про збереження миру в суспільстві та з’ясування волевиявлення народу постановила:

– визнати *недійсними* результати повторного голосування, що відбулися з порушенням Законодавства;

– висловити *недовіру* ЦВК у зв’язку з неналежним виконанням обов’язків;

– створити тимчасову *слідчу* комісію з розслідування порушень виборчого законодавства;

– внести законопроект про *удосконалення інституту голосування* за відкритими талонами, за межами приміщень та контролю за діями чи бездіяльністю суб’єктів електорального процесу [9];

– 28 листопада 2004 р. у Северодонецьку Луганської області за участі Прем’єр-міністра **В. Януковича** відбувся з’їзд різних регіонів, йшлося про створення міжрегіонального союзу місцевого самоврядування, висловлювались пропозиції щодо створення південно-східної республіки, зміни адміністративно-територіального устрою України [9];

– 1 грудня 2004 р. **Верховна Рада** Постановою „Про стабілізацію політичної і соціально-економічної ситуації і запобігання антиконституційним діям і сепаратистським

проявам, що загрожує суверенітетові та територіальній цілісності України” висловила недовіру уряду, що передбачає його відставку та доручила Генпрокуратурі, СБУ дати оцінку діям окремих осіб і за наявності підстав притягти до відповідальності [10];

– у ході пленарного засідання **Європарламенту** депутати закликали владу України скасувати результати другого раунду президентських виборів як такого, що не відповідав демократичним стандартам та провести повторне голосування ... Гарантією об'єктивності повторного голосування має стати чітке виконання рекомендацій ОБСЄ, широке залучення українських та міжнародних спостерігачів, а також представників преси [9];

– **Уповноважений Верховної Ради з прав людини Н. Карпачова** наголосила, що суспільно-політичну кризу спричинили не лише ті порушення, що відбулися під час виборчого процесу, але й масове та довготривале порушення прав людини в Україні ... Ситуація переростає у відкрите протистояння ... наявною є загроза громадянського конфлікту. Звертаючись до чинного Президента України Л. Кучми, як гаранта Конституції та дотримання прав і свобод, Н. Карпачова наголосила на його обов'язку зупинити громадське протистояння та перевести розв'язання всіх гострих проблем виключно в правову площину [11];

– із інтерв'ю **Президента Польщі А. Квасневського**:

з метою пошуку виходу з ситуації, в якій перебувала Україна, з ініціативи Кучми до Києва прибула організована місія у складі Президента Польщі, представника ЄС Солани, Президента Литви Адамкуса (представник Росії Гризлов приєднався до делегації пізніше). Спікер Парламенту Литвин справедливо вважав ситуацію настільки складною, що знайти рішення суто юридичне неможливо, рішення мусить бути політичне. Кризу владнати у нормальний спосіб не вдасться. А. Квасневський запропонував план: перевірка результатів виборів, незастосування сили, ведення публічного діалогу. Ющенко і Янукович з планом погодилися і поставили свої підписи разом з іншими учасниками переговорів (за підсумками другого туру переговорів). При цьому рішення з питання виборів було залишене за Верховним Судом (згідно з інтерв'ю з Квасневським, Янукович вважав, „що на Заході країни вибори теж фальсифікували.

Ющенко пред'явив 700 позовів, що стосуються східних районів, а у відповідь Янукович пред'явив 7.700 протестів, а це виходить, що вибори були несправедливі” За наполяганням А. Квасневського, засідання Суду мало бути відкритим, транслюватись по телебаченню. Завдяки зусиллям А. Квасневського, справа набула європейського характеру [12];

– із **спільної Заяви** (Л. Кучма, В. Литвин, В. Янукович, В. Ющенко, В. Адамкус, Х. Солана, Я. Кубіш і Б. Гризлов)%

– створення експертної групи для юридичного аналізу та внесення пропозицій про завершення виборів Президента України на підставі відповідного судового рішення;

– досягнення згоди щодо внесення на розгляд Парламенту в пакеті змін до *Закону про вибори Президента України* і *Закону про внесення змін до Конституції України* [13];

– **Прем'єр-міністр України В. Янукович** заявив, що у разі визнання результатів президентських виборів нелегітимними, він готовий зняти свою кандидатуру з президентської гонки, якщо аналогічний крок зробить і його опонент [11];

– із **Рішень Палати цивільних справ Верховного Суду України**:

Дії Центральної виборчої комісії по встановленню результатів повторного голосування з виборів Президента України визнати незаконними і визнати недійсними прийняті Комісією документи: Протокол про результати повторного голосування, Постанову про результати виборів та обрання Президента України і Постанову про оприлюднення результатів виборів Президента України. Верховний Суд встановив обставини, за яких дії і рішення ЦВК суперечать вимогам ряду статей *Закону про Центральну виборчу комісію „Про вибори Президента України”*, а тому визнаються неправомірними.

Верховний Суд зробив висновок про неможливість достовірного встановлення результатів дійсного волевиявлення виборців в єдиному загальнодержавному виборчому окрузі. Встановлено обставини, які свідчили про порушення принципів виборчого права (стаття 38,71,103 Конституції України) та засад виборчого процесу (частина 2 статті 11). При проведенні повторного голосування складання й уточнення списків виборців проводились з порушенням ст. 34 *Закону про вибори Президента України*; виготовлення, облік, видача та використання відкритих посвідчень відбувалось без належного контролю ЦВК; порушуючи закони, в передвиборчій агітації брали участь органи

виконавчої влади місцевого самоврядування, посадові особи і незаконно втручалися у виборчий процес.

Верховний Суд поновив права суб'єктів виборчого процесу шляхом повторного голосування і зобов'язав ЦВК призначити дату повторних виборів [14];

– **Мінюст України:** рішення Верховного Суду про скасування результатів повторного голосування на виборах Президента повністю повернуло ситуацію в країні в річище „Закону про вибори Президента України”. Перший тур виборів уже пройдено, його результати *не викликають сумнівів* і має бути проведений другий тур, – про що заявив Міністр юстиції О. Лавринович. Він відзначив, що рішення Верховного Суду повністю *відповідає нормам чинного законодавства, і точність суддів у дослідженні матеріалів та ухвалення резолютивної частини може викликати лише повагу* [15];

– світ підтримує рішення Верховного Суду.

Євросоюз привітав відміну Верховним Судом України результатів повторного голосування на виборах глави Української держави. *Рішення Суду відкриває шлях до переголосування другого туру виборів, яке може повністю відобразити волевиявлення українського народу.*

Білий дім (США) назвав рішення Суду важливим кроком у просуванні до мирного і демократичного врегулювання. „Рішення Верховного Суду – складова частина політичного і юридичного процесу, що веде до мети”. Свою підтримку рішення Верховного Суду України висловили офіційні представники Англії, ФРН, Угорщини, Чехії [14];

– депутати Верховної Ради 402 голосами підтримали пакет документів – „Закон про внесення змін до Конституції України”, „Закон України про особливості застосування Закону про вибори Президента України при повторному голосуванні 26 грудня 2004 р.” Прийняті закони в залі засідань Парламенту відразу після схвалення народними депутатами підписав Президент України Л. Кучма [16];

– **Президент України Л. Кучма:** „Я підписав черговий, так би мовити, історичний закон. Він дасть змогу зняти проблему бюлетенів для переголосування у другому турі президентських виборів. При цьому акцентую увагу – підписав закон, не отримавши, як то вимагає процедура, висновків ні Кабінету міністрів, ні Мінюсту. Я роблю це тому, що не хочу, щоб у країні посилювалась напруга. *Мирне завершення протистояння*

„помаранчевих” і „біло-голубих” – це для мене зараз головне [17];

– рішення, які підтримує світ. Євросоюз вітає рішення Українського парламенту, який 8 грудня ухвалив пакет документів, що вносять зміни до Конституції і законодавства про вибори, – говорить в Заяві ЄС головуючими в Євросоюзі Нідерландами. „ЄС вважає ухвалення цього пакету, який був підтриманий Президентом України, спікером і членами парламенту дуже конструктивним кроком у напрямі вирішення нинішньої політичної кризи в Україні. ЄС готовий разом із міжнародними партнерами і надалі допомагати Україні в забезпеченні чесності та прозорості майбутніх виборів”, – говорить в Заяві [18].

3. Порівняльний аналіз „Звернень” з позиціями кандидатів у Президенти України. Попереднє вивчення політичної обстановки дає можливість з повною очевидністю визначити місце і роль Звернень у контексті боротьби претендентів на пост Президента України.

Оцінка змін до Закону про вибори Президента України та Рішень Верховного Суду України. Позиції:

– кандидат у Президенти України **В. Ющенко** переконаний, що у другому турі виборів 21 листопада у нього було вкрадено понад 3 млн. голосів виборців його опонентом. Про це він заявив у Вступному слові під час теледебатів з В. Януковичем. В. Ющенко нагадав про факти тотальної фальсифікації другого туру виборів, що відбулися в Донецькій, Миколаївській та інших областях України. *Парламент, Верховний Суд „прийняли відповідне політичне і правове рішення і поставили крапку цим зловживанням”, відправивши у відставку уряд і ЦВК, підкреслив кандидат.* Він також зазначив, що *Генпрокуратура порушила 170 кримінальних справ* проти членів територіальних і дільничних комісій за злочини під час виборів [18];

– кандидат у Президенти України **В. Янукович.**

„Депутати Верховної Ради повинні внести поправку в ухвалений закон щодо виборів Президента, яка б дозволила *проголосувати дома інвалідам другої і третьої груп.* Таку думку висловив у Миколаєві, спілкуючись з колективом суднобудівного заводу ім. 61 Комунара, кандидат у Президенти В. Янукович. За його словами, Закон про зміни до закону про вибори Президента прийнято з порушенням Конституції і без юридичної експертизи: „Президент підписав цей закон, тим самим позбавивши 4 мільйонів виборців права голосу. Це говорить про те, що у нас

хочуть незаконно визнати перемогу „помаранчевих” [19];

– зі **Звернення** до Генерального Прокурора України М.С. Піскуна.

„Звертаємось до Вас з приводу порушення наших виборчих прав, яке відбулося внаслідок прийняття Верховною радою України 8 грудня 2004 року Закону України „Про особливості застосування Закону про вибори Президента України при повторному голосуванні 26 грудня 2004 р.”.

Порушенням прав виборців є положення ч.1 статті 6 цього Закону, відповідно до якого коло осіб виборців, які за станом здоров'я мають право проголосувати за межами приміщення для голосування звичайної виборчої дільниці, звужено до виборців, які є інвалідами 1-ї групи і не здатні пересуватися самостійно. Обмежуючи коло осіб, що мають право проголосувати за межами приміщення для голосування, лише інвалідами 1-ї групи, в законодавчому порядку позбавлено права скористатися такою можливістю всіх інвалідів 2-ї та 3-ї груп. Враховуючи той факт, що кількість інвалідів в Україні дорівнює приблизно 3-м мільйонам осіб, то такі законодавчі нововведення досить суттєво вплинуть на кількість виборців, які будуть брати участь у голосуванні. Просимо Вас вжити всіх передбачених законодавством заходів, направлених на відновлення порушених прав. (Аналогічні положення містяться у Зверненнях до Уповноваженого Верховної Ради з прав людини Н. Карпачової, до Президента України Л.Д. Кучми, до Конституційного Суду).

Позиція Штабу В. Ющенка. Представники виборчого Штабу В. Ющенко готові 26 грудня допомогти хворим та інвалідам прибути на виборчі дільниці на повторне голосування другого туру президентських виборів. Як зазначив М. Томенко, політичні опоненти на засіданнях Парламенту неодноразово виступали проти *поправок* до Закону, згідно з яким право голосувати вдома надається лише інвалідам 1-ї групи. За словами народного депутата, у цьому зв'язку Штаб В. Ющенко вирішив забезпечити виборчі дільниці *транспортом і людьми*, щоб виборці, які не зможуть самостійно пересуватися, *могли проголосувати* [19].

Попередній висновок. Повний збіг позицій авторів Звернень та претендента у Президенти України В. Януковича саме у цьому пункті – *вирішальному впливові 3-4 мільйонів інвалідів на результат виборів* Президентом В. Януковича залежно від місця голосування в день виборів є

необхідним і достатнім для позитивної відповіді на поставлене у прокурорському запиті питання.

Оцінка Рішень Верховного Суду України.

Кандидат у Президенти України В. Янукович, говорячи про сьогодишню ситуацію в державі, назвав її „повзучим державним переворотом”. При цьому глава Уряду висловив *незгоду з рішеннями Верховного Суду*, який визнав недійсними результати другого туру виборів. „У мене є вибір – зняти кандидатуру, або продовжити боротьбу. Я продовжую боротьбу” [15].

Кандидат у Президенти України В. Янукович після мітингу, що відбувся на його підтримку в Херсоні, підкреслив, що нього піднесений настрій. Він висловив упевненість, що його позиція дійсно виражає *волю українського народу*. „Звідси моя віра в перемогу, віра в те, що мої думки збігаються зі сподіваннями народу”, – підкреслив кандидат.

Кандидат у Президенти України В. Янукович на прес-конференції в Миколаєві сказав: „Я впевнений, *український народ проголосує за українського президента ... Ми об'єднаємося і переможемо*” [19].

Зі Звернень. „Верховний Суд України ... 3 грудня 2004 р виніс рішення про скасування результатів повторного голосування з виборів Президента України, яке неможливо назвати інакше, як *наругою* над конституційними принципами правосуддя. Верховний Суд одним своїм рішенням звів *нанівець волевиявлення всього народу України* (волю всієї країни при обранні Президента). Тому ми, як виборці, як представники українського народу, висловлюємо свою *недовіру*”.

„Але ... народ України має свою власну волю і спроможний визначитися у своїх політичних уподобаннях та вирішити, яким він хоче бачити главу держави”.

Попередній висновок. Як у Зверненнях, так і у виступах В. Януковича воля українського народу пов'язується виключно з вибором В. Януковича на пост Президента України, а оскільки цю волю народу Верховний Суд своїм рішенням „звів нанівець”, то сторони виявляють *свою незгоду з його діями*.

Оцінка проблеми сепаратизму.

Кандидат у Президенти України В. Янукович. Він також сказав, що Президент України Л. Кучма. *не повинен був підписувати зміни до Закону про вибори Президента*. В. Янукович зазначив, що раніше у нього було багато спільного з Л. Кучмою, але зараз, коли підійшов час для нашого народу, коли треба

мати тверду волю і захищати права громадян нашої держави, перший, хто повинен це зробити, – це Президент України. Тому у мене до нього є питання [20].

Торкаючись проблеми сепаратизму, В. Янукович заявив, що їх прояви потрібно розглядати як *реакцію частини людей на беззаконня* в країні [20].

Зі Звернення до Голови Верховної Ради України В. Литвина. „Неспроможність влади виявити тверду волю, прийняти рішення для подолання кризової ситуації стала підґрунтям безладу в країні, відбилася на ритмі роботи, економічній ситуації, настроях народу, вилилась у протистояння у регіонах, *дала поштовх сепаратистським настроям*”.

Попередній висновок. Оцінка проблеми сепаратизму В. Януковичем та авторів Звернень *збігаються по суті* та текстуально, але принципово розходиться з викладеними вище рішеннями Верховної Ради України.

Оцінка проблеми адмінресурсу.

Кандидат у Президенти України В. Янукович. „Я *сьогодні* принципово відмовився вдаватися до використання адміністративного ресурсу. Я вважаю, це може принести не користь, а лише шкоду”, – підкреслив він під час спілкування з викладачами і студентами Миколаївського держуніверситету ім. Сухомлинського [19].

Зі Звернення до Голови Верховної Ради України В. Литвина. „На початку виборчої кампанії В.Ф. Янукович *позиціонувався опозицією* як провладний кандидат, і тому дуже популярною, особливо у ЗМІ, була тема про *використання ним так званого „адмінресурсу”*”.

Довідково. Як показав досвід (і це стало відомо В. Януковичу), адмінресурс по відношенню до *студентів* дає протилежний бажаному результат. Показовим в цьому відношенні може бути один із прикладів – приклад політичної поведінки виборців виборчої дільниці №9 виборчого округу 172 м. Харкова, більшість із 760 занесених до списку виборців якої є студентами Національної юридичної академії України ім. Я. Мудрого. Результати голосування: за В. Юшенка – 332, за Януковича – 227. І це при тому, що *ректор*

НЮАУ В. Тацій *очолював* обласну коаліцію „Харківщина – за Януковича!” [21].

Попередній висновок. У своєму прагненні *ідеалізувати* кандидата у Президенти України В. Януковича автори Звернень пішли далі самого претендента. У Зверненнях, *усупереч* фактам, зафіксованим у вищевикладених офіційних документах і оцінених у Рішеннях Верховного Суду, *заперечується* використання адмінресурсу кандидатом у Президенти України, діючим Прем'єр-міністром **В. Януковичем**, факт, який визнавався самим кандидатом.

Підсумковий висновок. Зіставлення Звернень по основних їх частинах з публічно заявленими позиціями обох кандидатів у Президенти дозволяє зробити обґрунтований висновок про те, що всі вищезгадані Звернення є органічною складовою частиною саме програми кандидата у Президенти В. Януковича і спрямованої на його підтримку у боротьбі за пост глави Української держави.

Звернення можна розглядати як приклад сучасних політтехнологій. Їх особливість – автори проекту ціляться в одну мішень – захист прав окремих категорій громадян-виборців з явною метою влучити в іншу – організувати підтримку виборців певного кандидата.

ЛІТЕРАТУРА

1. Шлях Перемоги. – 2004. – 16 червня.
2. Голос України. – 2004. – 29 жовтня.
3. Урядовий кур'єр. – 2004. – 11 листопада.
4. Урядовий кур'єр. – 2004. – 12 листопада;
5. Харьковский обозреватель . – 2004. – 10-16 ноября.
6. Голос України. – 2004. – 20 листопада.
7. Урядовий кур'єр. – 2004. – 23 листопада.
8. Урядовий кур'єр. – 2004. – 24 листопада.
9. Урядовий кур'єр. – 2004. – 30 листопада.
10. Урядовий кур'єр. – 2004. – 2 грудня.
11. Урядовий кур'єр. – 2004. – 1 грудня.
12. Голос України. – 2004. – 25 грудня.
13. Урядовий кур'єр. – 2004. – 3 грудня.
14. Урядовий кур'єр. – 2004. – 7 грудня.
15. Урядовий кур'єр. – 2004. – 8 грудня.
16. Урядовий кур'єр. – 2004. – 9 грудня.
17. Урядовий кур'єр. – 2004. – 21 листопада.
18. Урядовий кур'єр. – 2004. – 10 листопада.
19. Урядовий кур'єр. – 2004. – 17 грудня.
20. Урядовий кур'єр. – 2004. – 24 грудня.
21. Харьковский обозреватель. – 2004. – № 4. – 10-14.11.